

**TÜRKMENISTANYŇ STATISTIKA BARADAKY
DÖWLET KOMITETI**

**IŞGÄRLERIN SANYNYŇ WE IŞ HAKYNYŇ
STATISTIKASY BOÝUNÇA
GOLLANMA**

AŞGABAT – 2019

**TÜRKMENISTANYŇ STATISTIKA BARADAKY
DÖWLET KOMITETI**

**Türkmenistanyň Statistika
baradaky döwlet komitetiniň
2019-njy ýylyň 30-njy noýabryndaky
№ 130 buýrugy bilen tassyklandy**

**IŞGÄRLERIŇ SANÝNYŇ WE IŞ HAKYNYŇ
STATISTIKASY BOÝUNÇA
GOLLANMA**

AŞGABAT – 2019

Işgärleriň sanynyň we iş hakynyň statistikasy boýunça gollanma Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komitetiniň 2019-njy ýyl üçin meýilnamasyna laýyklykda Zähmetiň we iş hakynyň statistikasy müdirligi tarapyndan täzeden seredildi.

- Umumy ýolbaşçy: – G.A. Nurmyradowa, Zähmetiň we iş hakynyň statistikasy müdirliginiň başlygy, tel.: 39-27-74
- Ýerine ýetirijiler: – Ýe. W. Mamonowa, Zähmetiň we iş hakynyň statistikasy müdirliginiň başlygynyň orunbasary, tel.: 39-27-41
- O. D. Gatyýewa, baş hünärmen
 - M.D. Annaýewa, baş hünärmen
 - A. Durdyýewa, baş hünärmen
 - J.G. Rahmanowa, esasy hünärmen

MAZMUNY

	Sah.
Sözbaşy	5
1. Umumy düzgünler	6
2. Sanaw boýunça işgärleriň sany	10
3. Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin işgärleriň hakyky sany	15
4. Sanawyň düzüminde bolmadyk işgärleriň sany	17
5. İşgärleriň hereketi we iş orunlary	18
6. İş wagtyny peýdalanmak	20
7. İş haky	21
8. İş haky gaznasy	23
8.1. Ýerine ýetirilen işler we işlenen wagt üçin iş haky	23
8.2. İşlenmedik wagt üçin töleg	26
8.3. Birwagtlaryň tölegler we höweslendirmeler	26
8.4. Ýymitiň we ýaşaýyş jaýynyň tölegi	27
8.5. Durmuş häsiýetli tölegler	27
9. Kärhananyň iş haky gaznasynda hasaba alynmaýan çykdajylary	28
9.1. İşgärler üçin ýaşaýyş jaýyny saklamak üçin çykdajylar	28
9.2. Kärhananyň medeni-aň-bilim we beýleki çäreleri geçirmek üçin çykdajylary	28
9.3. Taýýarlyk işlerini we gaýtadan taýýarlyk işlerini geçen işgärler üçin çykdajylar	29
9.4. Kärhananyň hasabyna durmuş üpjünçiligi we öwezini dolma häsiýetli tölegler	30
Goşundy	33

Sözbaşy

Işgärleriň sanynyň we iş hakynyň statistikasy boýunça gollanma (mundan beýläk – Gollanma) Türkmenistanyň Zähmet kodeksine we işgärler bilen iş berijileriň arasyndaky zähmet gatnaşyklaryny düzgünleşdirýän beýleki kadalaşdyryjy we hukuk namalaryna girizilen üýtgetmelere laýyklykda gaýtadan seredildi.

Şu Gollanma işgärleriň sanynyň we iş hakynyň statistikasy boýunça esasy görkezijileriň düzümini we olary emele getirmegini usulyýetini kesgitleýär. Gollanma Türkmenistanyň çäginde ykdysady işi amala aşyrýan, döwlet statistik hasabat formalaryny berýän respondentler¹ üçin niýetlenendir.

Statistik tejribesine täze döwlet statistik hasabat formalary girizilende we hereket edýänleri kämilleşdirilende hem-de Türkmenistanyň kanunçylyk binýadyna üýtgetmeler girizilende Gollanma degişli üýtgetmeler girizilýär.

¹ «Statistika hakynda» Türkmenistanyň kanuny. 1 bap, 1 madda, 10 bent „respondentler - döwlet statistika edaralaryna we oňa ygtyýarlylygy bolan edaralara belleniýän tertipde ilkinji statistik maglumatlary berýän Türkmenistanyň fiziki şahslary, ýuridik şahslary (aýrybaşgalanan düzümler) we öý hojalyklary, şeýle hem Türkmenistanyň çäginde ýerleşýän daşary ýurt raýatlary, raýatlygy bolmadyk adamlar, daşary ýurt ýuridik şahslary (aýrybaşgalanan düzümler) we halkara guramalary“

1. Umumy düzgünler

1.1. Şu gollanma respondentler tarapyndan döwlet statistik hasabat formalarynda işgärleriň sany we iş haky boýunça maglumatlar doldurylanda ulanylýar.

1.2. Respondentler döwlet statistik hasabat formalaryny bellenen döwürleýinligi bilen, formalaryň blankalarynda görkezilen salgylara we möhletlerde berýärler. Zähmet boýunça döwlet statistik hasabatlylyk düzülende esasy talaplar hasabatnyň doldurylyşynyň dolulygy we hasabat maglumatlarynyň dogrulygy bolup durýar.

«Administratiw hukuk bozulmalary hakynda» Türkmenistanyň kodeksiniň 289-njy maddasyna laýyklykda, hasabatlylygyň nädogry ýa-da ýoýulan maglumatlaryň döwlet statistika edaralaryna berilmegi üçin administratiw jogapkärçilik çäreleri göz önünde tutulýar.

1.3. Administratiw-çäk obýektleri boýunça statistik maglumatlary emele getirmek üçin ýuridik we fiziki şahslar (telekeçilik we telekeçilik däl), edaralar we ýuridik şahsy döretmedik guramalar (şahamçalar we ýerli birlikler) zähmet boýunça döwlet statistik hasabatlylygyň formasyny özüniň ýerleşýän ýerindäki döwlet statistika edarasyna berýärler.

Düzüminde özbaşdak balansy bolmadyk, beýleki administratiw birligiň (welaýat, şäher, etrap we ş.m.) çäginde ýerleşýän gurluş birlikleri bolan ýuridik şahslar özüniň ýerleşýän ýerindäki döwlet statistika edarasyna şol gurluş birlikleri boýunça maglumatlar bolmadyk hasabatly berýärler.

Özbaşdak balansy bolmadyk, beýleki administratiw birligiň (welaýat, şäher, etrap we ş.m.) çäginde ýerleşýän gurluş birlikleri zähmet boýunça döwlet statistik hasabatlylygy düzmek üçin zerur maglumatlary bolmadyk ýagdaýynda olaryň ýerine hasabatly ýokarda durýan guramasy (baş ýuridik şahs) düzýär we gurluş birliginiň özüniň ýerleşýän ýerindäki döwlet statistika edarasyna berýär.

1.4. Döwlet statistik hasabat formalarynda zähmet boýunça görkezijiler wagtyň berk bellenen senenama hasabat döwri üçin doldurylýär: aý, çärýek, ýyl.

Aýlyk hasabat aýyň birinji gününden hasabat aýynyň iň soňky günü (goşmak bilen) aralykdaky döwür üçin düzülýär.

Çärýeklik hasabatlylygy hasabat çärýeginiň birinji aýynyň birinji gününden hasabat çärýeginiň üçünji aýynyň iň soňky günü (goşmak bilen) aralykdaky döwür üçin düzülýär.

Ýyllyk hasabat – hasabat ýylynyň 1-nji ýanwaryndan 31-nji dekabry aralygyndaky döwür üçin düzülýär.

1.5. Kärhanalarda zähmet boýunça döwlet statistik hasabatlylygy ilkinji hasaba alyş resminamalarynyň bir ülnä getirilen formalarynyň esasynda düzülýär. Ilkinji hasaba alyş resminamalarynyň esasy görnüşleri şular bolup durýar:

- işe kabul etmek, başga işe geçirmek, rugsatlary bermek, zähmet şertnamasyny ýatyrmak hakynda buýruklar;
- şahsy kartoçka;
- iş wagtynyň ulanylyşyny we zähmet hakynyň hasaplanyşyny hasaba alyş tabeli;
- hasaplaşyk-töleg wedomostlary;
- şahsy hasaplar.

1.6. İş wagtynyň ulanylyşyny we zähmet hakynyň hasaplanyşyny hasaba alyş tabelde işe gelmezligiň sebäpleri baradaky, doly däl iş günü işlenendigi baradaky, iş wagtyndan artyk işlenendigi we iş wagtynyň kadaly dowamlylygyndan beýleki çykmalar baradaky bellikler degişli görnüşde resmileşdirilen resminamalar (buýruklar, iş berijiniň ýazmaça görkezmeleri, zähmete ukypsyzlyk hatlary, boş durmagyň sebäpleri baradaky teswirnamalar, döwlet ýa-da jemgyýetçilik borçlarynyň ýerine ýetirilendigi barada kepilnamalar we beýlekiler) bilen tassyklanylýar.

1.7. Hojalygy ýörediji subýektiň üýtgedilip guralan ýagdaýynda ilkinji statistik maglumatlar aşadaky tertipde berilýär:

1.7.1. goşulmak görnüşinde üýtgedilip guralanda, döwlet statistik hasabaty üýtgedilip guralan hojalygy ýörediji subýektleriň ilkinji statistik maglumatlaryny goşmak bilen, täze dörän hojalygy ýörediji subýekt tarapyndan tabşyrylýar;

1.7.2. bir ýa-da birnäçe hojalygy ýörediji subýektiň başga bir hojalygy ýörediji subýekte birleşdirilende, döwlet statistik hasabaty birleşdirilen hojalygy ýörediji subýekt (hojalygy ýörediji subýektler) boýunça ilkinji statistik maglumatlary goşmak bilen olaryň goşulýan hojalygy ýörediji subýekti tarapyndan tabşyrylýar;

1.7.3. bölünmek görnüşinde üýtgedilip guralanda, döwlet statistik hasabaty üýtgedilip guralan hojalygy ýörediji subýektiň ilkinji

statistik maglumatlaryny goşmazdan, täze dörän hojalygy ýörediji subýektler tarapyndan tabşyrylýar;

1.7.4. bölünip aýrylma görnüşinde üýtgedilip guralanda, döwlet statistik hasabaty bölünip aýrylan hojalygy ýörediji subýekt (hojalygy ýörediji subýektler) boýunça, onuň (olaryň) bölünip aýrylma pursatyna çenli ilkinji statistik maglumatlaryny goşmak bilen, üýtgedilip guralan hojalygy ýörediji subýekt tarapyndan tabşyrylýar. Eger täze dörän hojalygy ýörediji subýektler aýratyn balansy bolan aýrybaşgalanan düzüm birliginiň esasynda emele getirilmedik bolsa, olar boýunça ilkinji statistik maglumatlary üýtgedilip guralan hojalygy ýörediji subýekt boýunça ilkinji statistik maglumatlary döwlet statistik hasabatyna goşulmaýar. Eger bölünip aýrylan hojalygy ýörediji subýekt üýtgedilip guralan hojalygy ýörediji subýektiň aýratyn balansy bolan aýrybaşgalanan düzüm birliginiň esasynda emele getirilen bolsa, döwlet statistik hasabaty bu aýrybaşgalanan düzüm birligi boýunça ilkinji statistik maglumatlary goşmak bilen bölünip aýrylan hojalygy ýörediji subýekt tarapyndan tabşyrylýar;

1.7.5. üýtgedilip guralanda, döwlet statistik hasabaty üýtgedilip guralan hojalygy ýörediji subýekt boýunça ilkinji statistik maglumatlary goşmak bilen täze dörän hojalygy ýörediji subýekt tarapyndan tabşyrylýar;

1.7.6. aýratyn balansy bolmadyk düzüm birlikler ýatyrylan ýagdaýynda, bu düzüm birlikleri boýunça ilkinji statistik maglumatlar hojalygy ýörediji subýektiň döwlet statistik hasabatyndan aýrylmaýar.

1.8. Eýeçiligiň ýa-da guramaçylyk-hukuk görnüşleri üýtgände respondentiniň täze hukuk derejesi boýunça maglumatlar şu üýtgemäniň bolup geçen aýyndan başlap görkezilýär. Ýylyň başyndan bäri geçen aýlaryň ozalky hukuk derejesi boýunça maglumatlar zähmet boýunça hasabatlylykdan aýrylmaýar.

1.9. Hasabat döwründe kärhananyň gurluşy ýa-da zähmet boýunça statistik görkezijileri kesgitlemegiň usulyýeti üýtgän ýagdaýynda hasabat ýylynyň başyndan döwür üçün şeýle hem geçen ýylyň degişli döwrüniň maglumatlary hasabat döwründe kabul edilen usulyýetden ugur almak bilen getirilýär.

1.10. Zähmet boýunça döwlet statistik hasabatlylygy düzülende Türkmenistanyň işçileriniň hünärleriniň we gullukçylarynyň wezipeleriniň döwlet klassifikatory, Türkmenistanyň işleriniň döwlet klassifikatory we beýlekiler peýdalanylýar.

1.11. Zähmet boýunça döwlet statistik hasabatlylygyň görnüşlerindäki görkezijiler oturdan soň iki belgili san bilen berilýär.

1.12. Zähmet statistikasy boýunça jemleýji hasabata, maliýeleşdiriş çeşmelerine garamazdan, ähli gurluş birlikleri (kärhanalar, guramalar, edaralar, agentlikler, müdirlikler we ş.m) goşulýar.

1.13. Zähmet statistikasy boýunça statistiki hasabatlylygyň döwlet görnüşleri boýunça respondentde bir aýdan we (ýa-da) bir çäryekden gowrak wagt iş bolmadyk ýagdaýynda statistika edaralary statistiki formalaryň ýerine Türkmenistanyň Statistika baradaky döwlet komitetiniň 2019-njy ýylyň 14-nji maýyndaky 56 belgili buýrugy bilen tassyklanan we Türkmenistanyň Adalat ministrliğinde 2019-njy ýylyň 3-nji iýunynda 1231 san bilen bellige alnan «Respondentler tarapyndan ilkinji statistiki maglumatlary bermegiň tertibiniň» 13-nji bendine laýyklykda, respondent Döwlet statistiki hasabatlylygyň görnüşi boýunça maglumatlaryň ýokdugy hakynda kepilnamany tabşyrýar.

2. Sanaw boýunça işgärleriň sany

Sanaw boýunça işgärleriň sany zähmet şertnamasy (möhletli ýa-da möhletsiz) boýunça we hemişelik, wagtlaýyn ýa-da bir gün we ondan köp möwsümleýin işe kabul edilen işgärler, şol sanda şu kärhanada iş hakyny alan kärhananyň eýeleri goşulýar. Hasabatda hakyky işleýänler hem, haýsydyr bir sebäpler boýunça wagtlaýyn ýok işgärler hem hasaba alynýar.

Sanaw boýunça işgärleriň sanyna işgärler işe kabul edilen gününden hasaba alynýar.

Sanaw boýunça işgärleriň sanynda hakyky işläň işgärler hem, haýsydyr bir sebäpler boýunça işde bolmadyk işgärler hem hasaba alynýar.

Bir kärhana bir iş möçberinden köp ýa-da az hak alýan ýa-da şol bir kärhana esasy işinden boş wagtynda utgaşdyryp işlemek tertibinde (raýat-hukuk häsiýetli şertnama baglaşan) işe kabul edilen işgär sanaw boýunça işgärleriň sanynda bir adam hökmünde hasaba alynýar;

2.1. Düzüm sanawyna бүтін birlikde şu aşakdaky işgärler goşulýar:

2.1.1. hakyky işe gelenler, işden boş durandygy sebäpli işlemedikleri hem goşmak bilen;

2.1.2. synag möhleti bilen işe kabul edilenler.

Bu işgärler işe çykan birinji gününden başlap, olaryň işe kabul edilen işgärler toparynda we işe alnan wezipesi boýunça sanawa goşulmalydyr.

2.1.3. Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 63-nji maddasyna laýyklykda, doly däl iş günü ýa-da doly däl iş hepdesi işlemek şerti bilen işe kabul edilenleri, şeýle hem doly däl zähmet hakyna (stawka) işe bilen kabul edilenler.

Sanaw boýunça işgärleriň sanynda görkezilen işgärler zähmet şertnamasynda ýa-da köpçülikleýin şertnamada bellenen hepdäniň iş däl günlerini goşmak bilen, her senenama günü hasaba alynýar (ylalaşykda).

Doly däl iş günü ýa-da doly däl iş hepdesi şertlerinde işe kabul edilen işgärlere kanunçylyga laýyklykda iş wagtynyň gysgaldylan dowamlylygy bellenen aýry-aýry toparlary, hususan-da, 18 ýaşamadyk işgärler, zähmetiň zyýanly we howply (aýratyn zyýanly we aýratyn howply) şertleri bolan işlerde işleýänler, maýyplygy bolan

adamlar, çagany naharlamak üçin iş wagtynda goşmaça arakesme berilýän aýallar degişli däldir;

2.1.4. gulluk saparlaryna, şol sanda Türkmenistanyň çäginde daşyna gulluk saparlaryna ugradylan işgärler, eger şol kärhanada olaryň iş haky saklanyp galýan bolsa;

2.1.5. öýünde şahsy zähmeti bilen işleri ýerine ýetirmek barada kärhana bilen zähmet şertnamasyny baglaşanlar (öýünde işleýän).

Sanaw boýunça işgärleriň sanynda öýünde işleýän her senenama güni bütin birlik hökmünde hasaba alynýar;

2.1.6. öýünde işleýän işgärleriň (wagtlaryň zähmete ukypsyzlygy, rugsatlar bilen bagly (çaga seretmek boýunça rugsady goşmak bilen) we beýleki sebäpler boýunça) ornuny tutmak üçin kabul edilenler;

2.1.7. beýleki kärhanalardan wagtlaryň işe çekilenler, eger olaryň esasy iş ýerleri boýunça iş haky saklanyp galmaýan bolsa;

2.1.8. bilim edaralarynyň zähmet kanunçylygyna laýyklykda kabul edilen talyplary we okuwçylary. Eger olar iş ýerlerine ýa-da wezipelerine (mundan beýläk – iş ýerleri) işe kabul edilen bolsalar, bilim edaralarynyň önümçilik tejribesini geçýän döwürlerinde kärhanada işleýän talyplary we okuwçylary;

2.1.9. tabşyryklar boýunça kärhananyň daşynda işleýän işgärler, eger olar şu kärhanada iş hakyny alýan bolsalar;

2.1.10. wahta usuly bilen ýa-da meýdan şertlerinde işleri ýerine ýetirmek üçin ugradylan işgärler;

2.1.11. Türkmenistanyň çäginde ýerleşýän hojalyk subýektlerinde işleýän daşary ýurt raýatlary.

2.2. Sanaw boýunça işgärleriň sanyna aşakdaky sebäpler boýunça wagtlaryň işde bolmaýan işgärler hem bütin birlikde goşulýar:

2.2.1. wagtlaryň zähmete ukypsyzlygy netijesinde işe gelmedikler (näsaglyk döwrüniň bütin dowamynda işe çykýança ýa-da işden çykýança ýa-da degişli maýyplygyň belenendigi bilen bagly işden çykyp gidýänçä);

2.2.2. döwlet we jemgyýetçilik borçlarynyň ýerine ýetirilmegi bilen baglanyşykly işe çykmadyklar;

2.2.3. wagtlaryň oba hojalyk we beýleki işlere çekilýän işgärler, eger olaryň esasy iş ýerleri boýunça iş haky doly ýa-da bölükde saklanyp galýan bolsa;

2.2.4. Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 84-nji maddasyna laýyklykda we köpçülikleýin şertnamada (ylalaşykda) we zähmet şertnamasynda göz önünde tutulan rugsatlarda bolýan işgärler;

2.2.5. işden aýrylmak şerti bilen okuwa, seminarlara, tejribe okuwlaryna iberilen işgärler, eger olaryň iş haky saklanyp galýan bolsa;

2.2.6. on sekiz ýaşamadyk maýyp çagany terbiýeleýän we oňa Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 246-njy maddasyna laýyklykda aýda bir gezek goşmaça dynç günü berilýän, işleýän ene-ata (hossar);

2.2.7. kärhananyň iş tertibine laýyklykda, şeýle hem iş wagtynyň jemlenip hasaba alynýan ýagdaýynda iş wagtyndan daşary işlän wagty üçin dynç günü alýan işgärler;

2.2.8. dynç günleri, şeýle hem işlenilmeýän baýramçylyk we hatyra günleri işländigini üçin, iş wagtyndan daşary işländigini üçin, nobatçylyk üçin dynç gün alan işgärler;

2.2.9. administratiw kanun bozmalar üçin administratiw tussag edilen işgärleri goşmak bilen, işe gelmedikler;

2.2.10. kazyýetiň çözgüdi çykarylýança derňew astynda bolýandyklary sebäpli ýa-da işden çetleşdirmeginiň beýleki ýagdaýlarynda işden çetleşdirilenler. Kazyýetiň işi dowam etdirmegi aradan aýyryň hökümi güýje giren mahalynda ol işe çykmaryk birinji gününden başlap sanaw düzüminden çykarylýar;

2.2.11. näbelli sebäpler boýunça işe gelmedikler. İşe gelmezliginiň sebäbi anyklanandan soň, zerur bolan ýagdaýynda sanaw boýunça işgärleriň sany gaýtadan hasaplanyp bilner (mysal üçin, eger işe gelmezligiň sebäbi işgäriň aradan çykmagy bolan bolsa).

2.3. Sanaw boýunça işgärleriň sanyna şular goşulmaýar:

2.3.1. beýleki hojalyk subýektlerinden işleri utgaşdyrmak görnüşinde işe kabul edilenler (mundan beýläk – daşyndan utgaşdyryp işleýänler);

2.3.2. raýat-hukuk häsiýetli baglaşylan şertnamalar (potratçylyk şertnamasyny goşmak bilen) boýunça işleri ýerine ýetirýän işgärler;

2.3.3. bir gezekleýin işleri ýerine ýetirmek üçin çekilenler (saglygy goraýyş edaralarynda maslahat bermek üçin çekilen lukmanlar, seljeriş geçirmek boýunça, esbaplary abatlamak, aklamak, reňklemek we ş.m. işler üçin çekilenler);

2.3.4. oba hojalyk önümçiliginde we hojalyk subýektlerine berkidilen ýerlerde ýer gurluşyk işlerinde işleýänler;

2.3.5. işçi güýjüni bermek üçin döwlet guramalary bilen baglaşylan ýörite şertnama laýyklykda kärhanada işlemek üçin çekilenler (harby gullukçylar we azatlykdan mahrum etmek görnüşinde jezasyny çekýän adamlar);

2.3.6. beýleki hojalyk subýektinde wagtlaýyn işlemek üçin ugradylanlar, eger olaryň esasy iş ýerleri boýunça iş haklary saklanyp galmaýan bolsa;

2.3.7. ýokary ýa-da orta hünärment mekdebini tamamlandan soň rugsatda bolýan, işe ugradylan edarasyndan rugsat wagty üçin kömek puluny alan ýaş hünärmenler;

2.3.8. işden çykmak barada arza beren we duýduryş möhleti tamamlanmanka işlemegi bes eden ýa-da iş berijini duýdurmazdan işe çykmagyny bes eden işgärler. Olar sanaw boýunça işgärleriň sanynda işe gelmedik birinji gününden başlap aýrylýar;

2.3.9. hojalyk subýektiniň iş hakyny almaýan eýeleri (esaslandyryjylary).

2.4. Sene ýagdaýyna sanaw boýunça işgärleriň sany – bu hojalyk subýektiniň belli bir sene ýagdaýyna, mysal üçin, aýyň birine ýa-da iň soňky günü ýagdaýyna işe kabul edilen iş ýerleri goşmak bilen we işden çykarylan işgärleri aýyrmak bilen sanaw boýunça işgärleriň sanydyr.

Işden çykarylan işgärler sanaw boýunça işgärleriň sanyndan işe çykmadyk birinji gününden başlap aýrylýar.

Dynç günü, işlenilmeýän baýramçylyk we hatyra günü üçin sanaw boýunça işgärleriň sany ondan öňki iş gününüň sanaw boýunça işgärleriň sanyna deň kabul edilýär, ondan şol gün iň soňky iş günü bolan işgärler aýrylýar. Bir ýa-da şondan köp dynç günü, yzygider işlenilmeýän baýramçylyk we hatyra günleri bolanda şu günleriň her biri üçin sanaw boýunça işgärleriň sany dynç günleriniň, işlenilmeýän baýramçylyk we hatyra günleriniň önündäki iş gününüň sanaw boýunça işgärleriň sanyna deň kabul edilýär.

2.5. Döwür boýunça sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany şu görnüşde hasaplanýar:

2.5.1. hasabat aýynda sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany (hasabat döwründe sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany), dynç günlerini, işlenilmeýän baýramçylyk we hatyra günlerini goşmak bilen, hasabat aýynyň her senenama günü üçin, ýagny aýyň 1-den 31-i (fewral aýy üçin – 28-i ýa-da 29-y) aragalygyndaky her bir günü üçin sanaw boýunça işgärleriň sanyny goşmak we alnan jemi hasabat

aýynyň senanama günleriniň sanyna bölmek ýoly bilen hasaplanyp çykarylýar (goşundynyň 1-nji mysaly);

2.5.2. aýda doly işlemedik (mysal üçin döredilen, ýatyrylan, önümçiliginiň möwsümleýin häsiýeti bolan we ş.m.) hojalyk subýektleriniň aýdaky sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany dynç günlerini, işlenilmeýän baýramçylyk we hatyra günlerini goşmak bilen, hasabat aýynda hojalyk subýektleriniň ähli iş günleriniň sanaw boýunça işgärleriň sany hasabat aýyndaky senanama günleriniň umumy sanyna bölmek ýoly bilen hasaplanyp çykarylýar (goşundynyň 2-nji mysaly);

2.5.3. çäryekde sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany hojalyk subýektiniň çäryekde işlän ähli aýlary üçin sanaw boýunça işgärleriň ortaça sanyny goşmak we alnan jemi 3-e bölmek ýoly bilen kesgitlenýär (goşundynyň 3-nji mysaly);

2.5.4. eger hojalyk subýekti çäryekde doly işlemedik bolsa, onda çäryekde sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany hasabat çäryeginde işlenen ähli aýlar üçin sanaw boýunça işgärleriň sanyny goşmak we alnan jemi 3-e bölmek ýoly bilen kesgitlenýär (goşundynyň 4-nji mysaly);

2.5.5. ýylyň başyndan hasabat aýy aralygyndaky döwürde sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany ýylyň başyndan hasabat aýy aralygyndaky döwür üçin sanaw boýunça işgärleriň sanyny goşmak we alnan jemi ýylyň başyndan bari aýlaryň sanyna, degişlilikde, 2-ä, 3-e, 4-e ... 7-ä ... 12-ä bölmek ýoly bilen kesgitlenýär (goşundynyň 5-nji mysaly);

2.5.6. bir ýylda sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany hasabat ýylynyň ähli aýlary üçin ortaça işgärleriň sanyny goşmak we alnan jemi 12-ä bölmek arkaly kesgitlenýär (goşundynyň 6-njy mysaly);

2.5.7. eger kärhana öz işini bir ýylda doly amala aşyrmadyk bolsa (mysal üçin, işiň möwsümleýin häsiýetde bolmagy sebäpli ýa-da ýanwar aýyndan soň döredilen bolsa), onda bir ýyl üçin sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany ýylyň her aýy üçin sanaw boýunça işgärleriň sanyny goşmak we alnan jemi 12-ä bölmek arkaly kesgitlenýär (goşundynyň 7-nji mysaly).

3. Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin işgärleriň hakyky sany

3.1. Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin işgärleriň hakyky sany (mundan beýläk – sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany) hasaplanylanda sanaw boýunça işgärleriň sanyndan işe gelinmedik ähli senenama günler üçin işgärleriň şu toparlary aýrylýar:

3.1.1. Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 96-njy maddasyna laýyklykda göwrelilik we çaga dogranlygy boýunça rugsatda, şeýle hem çaga seretmek boýunça rugsatda bolýanlar;

3.1.2. zähmet haky tölenilmeýän rugsatda bolýanlar;

3.1.3. wagtlaýyn zähmete ukypsyzlygy ýa-da näsaga seredendigi sebäpli işe çykmadyklar, işe gelmezlikleri näsaglyk hatlary ýa-da kepilnamalar bilen resmileşdirilen ýagdaýynda, näsaglygyň dowam eden ähli senenama günleri üçin. Eger näsaglygyň soňky günü hepdäniň soňky iş gününe (mysal üçin, anna gününe) ýa-da baýramçylyk gününeň öňýanyndaky güne (mysal üçin, 7-nji marta) düşýän bolsa, onda soňky dynç günleri we baýramçylyk günleri üçin ortaça zähmet hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sany hasaplanylýan mahalynda bu işgärler goşulýar;

3.1.4. kazyýetiň hökümi çykarylýança derňew astynda bolýanlar. İşgäre kazyýetiň hökümi bilen işi dowam etdirmegi aradan aýyryýan jeza çäresi berilmedik bolsa, onda işgär işe çykmadyk birinji gününden başlap sanaw boýunça ortaça sanyna goşulýar;

3.1.5. donor işgärler, gan we onuň komponentlerini tabşyryýan günleri, şeýle hem şondan soň berlen dynç günleri (ortaça iş hakynyň saklanyp galýan günleri muňa girmeyär);

3.1.6. sanaw boýunça ortaça sanynda durmaýan we işçi güýjüni bermek barada döwlet guramalary bilen baglaşylan ýörite şertnamalar boýunça işe çekilenler (harby gullukçylar we azatlykdan mahrum etmek görnüşinde jenasyny çekýän adamlar), üznüksiz arakhorlykdan ejir çekýän, Ýörite dikeldiş merkezine ýerleşdirilen we zähmet çekmäge çekilen näsaglar olaryň çekilen hojalyk subýektiniň sanaw boýunça ortaça sanynda işe çykan günleri boýunça doly birlik hökmünde hasaba alynýar;

3.1.7. önümçilikden aýrylmak şerti bilen hünär derejesini ýokarlandyrmak üçin ugradylan işgärler (Türkmenistanyň Prezidentiniň ýanyndaky Döwlet gullugy akademiýasynyň diňleýjilerini goşmak bilen).

3.2. İş bilen üpjünçilik edaralarynda bellige alnan, jemgyýetçilik işlerine ugradylan işsiz adamlar, eger olar bilen möhletli

zähmet şertnamasy baglaşylan we iş haky gurama tarapyndan gönüden-göni işgärleriň özüne tölenýän bolsa, ortaça zähmet hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sanyna goşulýar.

3.3. Doly däl iş wagty (doly däl iş günü ýa-da doly däl iş hepdesi) işlemek şerti bilen işe kabul edilen (işe geçirilen) adamlar sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany hasaplanylanda işlenen wagta deň ölçegli hasaba alynýar.

3.4. Kanunçylyga laýyklykda olar üçin iş wagtynyň gysgaldylan dowamlylygy bellenyän işde işleýän sanaw boýunça işgärleriň ortaça sanynda bütün birlikler hökmünde hasaba alynýar.

3.5. Ministrlikler, pudak edaralary we beýleki hojalyk subýektleri bilen oba hojalyk önümlerini daşamak we hasyl ýygnaýan wagtynda hyzmat etmek boýunça baglaşylan şertnamalara laýyklykda iş saparlaryna ugradylan işgärler (awtomobilleriň sürüjileri, abatlamak boýunça işgärler, mehanikler, awtokolonnalaryň başlyklary, awtomobil hojalygynyň dispetçerleri, traktorçy-maşinistler we beýleki mehanizatorlar) şu şertnamanyň hereket edýän döwrüniň dowamynda her senenama gününde bütün birlikler hökmünde hasaba alynýar.

3.6. Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin işgärleriň hakyky sanyna öýünde işleýänlere aýda hasaplanan zähmet haky gaznasyny esasy işde işleýän bir işgäriň hasabat aýyndaky ortaça aýlyk iş hakyna bölmek arkaly hasaplanyp çykarylan öýünde işleýänleriň sany goşulýar.

3.7. Her ýylky esasy tölegli rugsatda bolýan işgärler, ortaça zähmet hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sanynda bütün birlikler hökmünde hasaba alynýar.

3.8. Bir aýda kärhana boýunça ortaça zähmet hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sanyny hasaplamak iş günlerini, iş däl baýramçylyk we hatyra günlerini goşmak bilen, hasabat aýynyň, ýagny aýyň 1-nden 30-y ýa-da 31-i (fewral aýy üçin – 28-i ýa-da 29-y) aralygynda her senenama gününüň ortaça zähmet hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sanyny goşmak we alnan möçberini hasabat aýynyň senenama günleriniň sanyna bölmek ýoly bilen amala aşyrylýar (goşundy, 8-nji mysal).

3.9. Doly aý, doly çärýek, doly bir ýyl işlemedik kärhanalar boýunça işgärleriň ortaça iş hakyny hasaplamak üçin hakyky sanyny hasaplap çykarmak 2.5.2., 2.5.4., 2.5.7 bentlerde beýan edilen hasaplamalara meňzeşdir.

4. Sanawyň düzüminde bolmadyk işgärleriň sany

Sanawyň düzüminde bolmadyk işgärleriň sanyna şular girýär:

– beýleki hojalyk subýektlerinde utgaşdyryp işlemek boýunça işe kabul edilen işgärler (daşyndan utgaşdyryp işleýänler);

– raýat-hukuk häsiýetli şertnama baglaşanlar.

4.1. Daşyndan utgaşdyryp işleýänleriň ortaça sany doly däl iş wagtyny işlän adamlaryň ortaça sanyny kesgitlemegiň tertibine laýyklykda hasaplanyp çykarylýar.

4.2. Bir hojalyk subýektiniň çäklerinde (aýrybaşgalanan birlikleri goşmak bilen) içerki utgaşdyryjy hökmünde resmileşdirilen ýa-da bir hojalyk subýektde (aýrybaşgalanan birlikleri goşmak bilen) bir stawkadan ýokary hak alýan işgär daşarky utgaşdyryjylary ortaça sanawyna goşulmaýar.

4.3. Raýat-hukuk häsiýetli şertnama boýunça işleri ýerine ýetiren işgärleriň ortaça sany şu Gollanmanyň 2.5 bendine laýyklykda, döwürde sanaw boýunça ortaça sanyny kesgitlemegiň usulyýeti boýunça hasaplanyp çykarylýar. Bu raýatlar şu şertnamanyň dowam edýän döwrüniň dowamynda her senenama günü bütin birlik hökmünde hasaba alynýar.

4.4. Raýat-hukuk häsiýetli şertnama boýunça işleri ýerine ýetiren işgärleriň ortaça sany ýylyň başyndan bäri döwür we bir ýyl üçin ýylyň başyndan bäri geçen ähli aýlaryň ortaça sanyny goşmak we alnan jemi aýlaryň degişli sanyna bölmek ýoly bilen kesgitlenýär.

4.5. Döwlet statistik hasabat formalarynda şu görkeziji boýunça meselesi işleri ýerine ýetirmek we hyzmatlary etmek bolup durýan raýat-hukuk häsiýetli şertnamalar boýunça işleri ýerine ýetiren işgärleriň sany görkezilýär, eger ýerine ýetirilen işler üçin hasaplaşyklar gurama tarapyndan fiziki şahslar we fiziki şahslar bolup duran – edara görnüşindäki tarap döretmedik hususy telekeçiler bilen däl-de, fiziki şahslar bilen geçirilen bolsa.

4.6. Raýat-hukuk häsiýetli şertnamalar boýunça işleri ýerine ýetiren işgärleriň ortaça sanyna şular goşulmaýar: hojalyk subýektiniň (aýrybaşgalan birligi goşmak bilen) sanaw düzüminde durýan we şol hojalyk subýektinde (aýrybaşgalanan hojalyk birligini goşmak bilen) işleri ýerine ýetirmek üçin raýat-hukuk şertnamasyny baglaşanlar; fiziki şahslar bolup duran – ýuridik şahsy döretmedik hususy telekeçiler; intellektual eýeçilik obýektlerini döretmek üçin raýat-hukuk häsiýetli şertnama baglaşan adamlar.

5. Işgärleriň hereketi we iş orunlary

Döwlet statistik hasabat formalarynda işgärleriň hereketini – işgärleriň işe kabul edilişini we işden çykarylyşyny häsiýetlendirýän görkezijiler görkezilýär, olar degişli döwürde sanaw boýunça işgärleriň sanynyň üýtgeýşini häsiýetlendirýärler.

5.1. Kabil edilen işgärleriň sanyna hasabat döwründe işe kabul etmek hakyndaky buýruk bilen işe alnan adamlar, şeýle hem önümçiligiň durkuny täzelemegiň, giňeltmegiň, çalşyk sanynyň artmagy we ş.m. netijesinde täze (açylan) iş orunlaryna kabul edilen işgärler goşulýar.

5.2. Täze (açylan) iş orunlaryna kabul edilen işgärleriň sanynda şu işgärler hasaba alynmaýar:

5.2.1. şu ýerlere kärhananyň beýleki birliklerinden geçirilen işgärler;

5.2.2. geçen möwsümde-de bar bolan iş orunlaryna ýa-da ykdysady ýa-da beýleki sebäpler bilen bagly haýsydyr belli bir döwürde her ýylda ýerine ýetirilýän işlere kabul edilen işgärler;

5.2.3. şu täze (açylan) iş orunlaryna ozal kabul edilen işgärler işden çykarylandan (başga ýere işe geçirilenden) soň boş iş orunlaryna kabul edilen işgärler;

5.2.4. hojalyk subýektini üýtgedip guramak bilen bagly kabul edilen (geçirilen), şeýle hem enjamlar, jaýlar we şoňa meňzeş zatlar bir hojalyk subýektinden beýlekisine berlende kabul edilen (geçirilen) işgärler.

5.3. İşden çykarylanlaryň sanyna işden çykmanyň Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 39-njy maddasynda göz önünde tutulan esaslaryna garamazdan, işden giden, şeýle hem beýleki iş berijä geçirilen we degişli buýruk bilen resmileşdirilen işgärleriň ählisi goşulýar.

5.4. Eger işgär hasabat döwrüniň iň soňky günü işden çykan bolsa (şol gün onuň üçin iň soňky iş günü bolýar), onda kadadan çykma tertibinde işden çykan işgärleriň arasynda hem, işgärleriň şol günki sanynyň sanawynda hem hasaba alynmalydyr.

5.5. İşe kabul edilen işden çykarylan işgärleriň sanyna şular goşulmaýar:

5.5.1. daşyndan utgaşdyryp işleýänler;

5.5.2. raýat-hukuk häsiýetli şertnamalar boýunça işi ýerine ýetiren işgärler;

5.5.3. bir guramanyň çäklerinde başga işe geçirilen işgärler;

5.5.4. döwlet guramalary bilen işçi güýjüni bermek üçin ýörite şertnamalara laýyklykda guramada işlemäge çekilen işgärler (harby gullukçylar we azatlykdan mahrum etmek görnüşinde jeza çekýän adamlar);

5.5.5. iş bilen üpjünçilik edaralaryndan bellige alnan, jemgyýetçilik işlerine ugradylan işsiz adamlar.

5.6. Zähmet işiniň barşynda işgärleriň hemişelik ýa-da wagtlaýyn bolýan ýeri iş orunlary bolup durýar.

5.7. İş bilen üpjünçilik statistikasynnda iş ýerleriniň sany işgärleriň hakyky sany we eýelenmedik (boş) iş orunlary bilen aňladylýar.

5.8. Eýelenmedik (boş) iş orunlarynyň sany, olaryň iş bilen doly üpjün edilen şertinde, hojalyk subýektine gerek bolan işgärleriň sany bilen aňladylýar.

Eger eýelenmedik (boş) iş orny bir wezipe birliginden az (mysal üçin – 0,75) bolsa, onda döwlet statistiki hasabatlylygyň görnüşlerinde eýelenmedik (boş) iş orunlarynyň sany oturdan soň iki belgili san bilen görkezilýär.

5.9. Täze döredilen hojalyk subýektleri ähli işgärleriň sanyny täze (işe girizilen) iş orunlaryna kabul edilen işgärleriň sany hökmünde görkezýärler.

6. Iş wagtyny peýdalanmak

6.1. Döwlet statistik hasabat formalary doldurylanda iş wagty diýlip işgäriň onuň dowamynda hakykatdan işi ýerine ýetiren iş wagtyna düşünilýär.

6.2. Iş wagtyndan peýdalanmagyň görkezijileri işgärleriň iş wagtyny peýdalanyşy barada hasaba alnan maglumatlaryň esasynda doldurylýar.

6.3. Işlenen adam-sagatlaryň möçberine esasy iş ýerinde (wezipesinde) hem, şol guramada utgaşdyrýan işinde hem iş wagtyndan artyk işlenen we dynç günleri, işlenilmeýän baýramçylyk we hatyra günleri işlenen wagty hasaba almak bilen, işgärleriň hakyky işlän sagatlary, şol sanda iş saparynda bolýan döwürleri goşulýar.

6.4. Işlenen adam-sagatlaryna şular goşulmaýar:

- işgärleriň her ýylky esasy, goşmaça we durmuş rugsatlarynda, iş haky tölenilmeýän rugsatda bolýan wagtlary;

- wagtlaýyn zähmete ukypsyzlyk döwri;

- çalşygyň içinde boş durulýan wagt;

- işde eneleriň çagany naharlamak üçin arakesmeleri;

- 18 ýaşamadyk işgärleriň işiniň dowamlylygynyň gysgaldylan sagatlary;

- olaryň iş hakynyň saklanyp galandygyna ýa-da galmandygyna garamazdan, işgärleriň işde bolmadyk beýleki ýagdaýlary.

6.5. Işlenen adam-sagatlaryň ortaça mukdary işgärler tarapyndan işlenen adam-sagatlaryň umumy möçberini şol döwürde işgärleriň degişli toparynyň ortaça sanyna bölmek bilen hasaplanyp çykarylýar.

6.6. Iş haky tölenilmeýän rugsatlaryň adam-günleriň sany hasabat döwründe şunuň ýaly rugsatda bolan her işgäriň rugsatda bolan günleriniň jemi hökmünde kesgitlenýär.

7. Iş haky

7.1. Iş haky – bu işgärleriň hünär derejesine, ýerine ýetirilýän işiň çylşyrymlylygyna, möçberine, hiline we şertlerine, şeýle hem öwezini doluş we höweslendiriş häsiýetli töleglere baglylykda zähmet üçin tölenýän pul görnüşindäki hak-heşdek.

«Iş haky» düşünjesi iş haklarynyň ähli görnüşleriniň we durmuş tölegleriniň şol sanda kanunçylyga laýyklykda işgärlere işlenmedik wagt üçin (hak tölenýän rugsatlaryň ähli görnüşleri we ş.m.) hasaplanyp ýazylan pul möçberini öz içine alýar.

7.2. Ortaça iş haky – işgärleriň işlenen wagtyň belli bir döwri üçin iş hakynyň ortaça ululygydyr.

Ortaça iş haky hasaplananda zähmet hakynyň olara döwlet pensiýa ätiýaçlandyrmasy üçin gatanç hasaplanyp ýazylýan ähli görnüşleri, şol sanda rugsat tölegleriniň pul möçberi hasaba alynýar, Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 270-nji maddasynda bellenen, utgaşdyrmak boýunça iş üçin iş haky, şeýle hem zähmete hak tölemegiň hereket edýän ulgamynda görkezilmedik tölegler muňa girmeyär (goşundy, 9-njy mysal).

7.3. Zähmet boýunça döwlet statistik hasabat formalary doldurylanda olaryň töleg çeşmelerine, olar boýunça işgärlere iş haky boýunça hasaplaşyklar geçirilýän töleg resminamalaryna laýyklykda maddalara we çykdaýy sanawlaryna garamazdan, olaryň hakyky tölenen wagtyna garamazdan, hasabat döwründe hasaplanyp ýazylan pul möçberleri hasaba alynýar (salgytlary we beýleki tutumlary aýyrmakdan).

7.4. Daşary ýurt pulunda hasaplanyp ýazylan iş haky hasabata milli pulda, amalyň geçirilen senesinde Türkmenistanyň Merkezi bankynyň bellän hümmeti boýunça daşary ýurt puluny gaýtadan hasaplamak arkaly bilen kesgitlenen möçberde goşulýar.

7.5. Hak tölenýän rugsat üçin hasaplanyp ýazylan pul möçberleri hasabat aýynda diňe şol aýda rugsat günlerine düşýän pul möçberinde görkezilýär. Geljek aýda şu rugsat günlerine degişli pul möçberleri, degişlilikde, geljek aýyň hasabyna goşulýar.

7.6. Peýdalanylmadyk rugsat üçin hasaplanyp ýazylan pul möçberleri, geçen aýlar üçin gaýtadan hasaplamalar hasabat döwründe ýylyň başyndan bäri sütününde hasaba alynýar.

7.7. Zähmet boýunça hasabatlar düzülende geçen ýylyň degişli döwrüniň iş haky baradaky maglumatlar şu ýylyň hasabat döwründe kabul edilen usulyýet boýunça hasaplanýar.

7.8. İş haky natural görnüşde tölenende we zähmet we durmuş ýeňillikleri berlende zähmet boýunça hasabatlara pul möçberleri «Salgytlar hakynda» Türkmenistanyň bitewi kanunyna laýyklykda, bazar bahalary boýunça hasaplamalardan ugur alnyp goşulýar.

8. Iş haky gaznasy

Döwlet statistik hasabat formalarynda görkezilýän iş haky gaznasynyň düzümine şu tölegler goşulýar:

8.1. Ýerine ýetirilen işler we işlenen wagt üçin iş haky:

8.1.1. işgärlere tarif möçberleri boýunça hasaplanyp ýazylan iş haky we işlenen wagt üçin aýlyk iş haky;

8.1.2. potrat nyrlary boýunça ýerine ýetirilen iş (işlenen wagt) üçin hasaplanyp ýazylan iş haky, önümleri satmakdan (işleri ýerine ýetirmekden, hyzmat etmekden) alnan girdejiniň göterimlerinde, peýdadan alnan paýlarda;

8.1.3. zähmet, iş bilen üpjünçilik we durmuş taýdan goramak boýunça edaralarda bellige alnan, jemgyýetçilik işlerine ugradylan işsiz adamlara hasaplanyp ýazylan iş haky, eger olar bilen möhletli zähmet şertnamasy baglaşylan we iş haky gurama tarapyndan gönüden-göni işgärlere tölenýän bolsa;

8.1.4. bilim edaralarynyň guramada önümçilik tejribesini geçýän döwürlerinde iş ýerlerine işe kabul edilen talyplarynyň we okuwçylarynyň iş haky, eger ýerine ýetirilen iş üçin hasaplaşyk gurama tarapyndan gönüden-göni talyplar we okuwçylar bilen geçirilýän bolsa;

8.1.5. bilim edaralarynyň we ýöriteleşdirilen okuw-sport edaralarynyň ýolbaşçylary tarapyndan esasy iş ýeri boýunça iş wagtynda ýerine ýetirilýän mugallymçylyk işi üçin iş haky;

8.1.6. alymlyk derejesi we atlary, hünär derejesi, ýokary derejeli çin, diplomatik derejesi, sürüjileriň derejesi, we ş.m. üçin tarif stawkalaryna, aýlyk wezipe haklaryna goşmaça haklar;

8.1.7. natural töleg tertibinde berilýän önümiň gymmaty;

8.1.8. gazet, žurnallaryň redaksiýalarynyň we beýleki köpçülikleýin habar beriş serişdeleriniň sanaw boýunça sanynda durýan işgärleriniň galam haky;

8.1.9. ozalky iş ýeri boýunça wezipe aýlyk haklarynyň möçberini belli bir döwrüň dowamynda saklap galmak bilen, beýleki guramalardan işe alnan işgärleriň aýlyk wezipe haklaryndaky tapawut; wagtlaýyn ýerine işlenende aýlyk wezipe haklaryndaky tapawut;

8.1.10. kärler we wezipeler utgaşdyrylandygy üçin Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 127-nji maddasyna laýyklykda

belleniýän, tarif möçberlerine aýlyk wezipe haklaryna goşmaça tölegler;

8.1.11. döwlet guramalary bilen işçi güýjüni bermek barada ýörite şertnamalara laýyklykda şu guramada işlemek üçin çekilen adamlara (harby gullukçylara, azatlykdan mahrum etmek görnüşinde jeza çekýän adamlara) ýerine ýetirilen iş üçin hasaplanyp ýazylan, gönüden-göni şol adamlara berlen hem-de döwlet guramalaryna geçirilen pul möçberleri;

8.1.12. işgär beýleki hemişelik ýa-da wagtlaýyn pes hak tölenýän işe geçirilen halatynda ozalky ortaça iş hakynyň derejesine ýetirmek üçin goşmaça töleg;

8.1.13. synpa ýolbaşçylyk edendigi, depderleri barlandygy üçin mugallymlara goşmaça töleg; işgär düzümine wezipe birligini girizmegiň ýerine professor-mugallymlar düzüminden bolan adamlara gurluş birliklerine ýolbaşçylyk edendikleri üçin goşmaça töleg we bilim edaralarynda Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynda göz önünde tutulan beýleki goşmaça tölegler;

8.1.14. oba hojalyk önümlerini öndürmekde we ministrliklere, pudak edaralaryna, kärhanalara we guramalara berkidilen ýerlerde ýer gurluşygy boýunça hemişelik iş alyp barýan adamlara iş hakyny tölemek statistik hasabatlylykda aýratyn hasaba alynýar;

8.1.15. işiň düzgüni we zähmet şertleri bilen baglanyşykly tölegler:

8.1.15.1. zähmetiň aýratyn (zyýanly we howply (aýratyn zyýanly we aýratyn howply)) şertlerinde işleýän işgärleriň tarif stawkalaryna goşmaça hak tölemek;

8.1.15.2. gijeki wagtdaky işi üçin, şol sanda çalşykly iş düzgüninde goşmaça tölegler;

8.1.15.3. sürüjileriň iş hakyna goşmaça haklar we goşmaça tölegler (kadalaşdyrylmadyk iş günü);

8.1.15.4. dynç günleri, işlenilmeyän baýramçylyk ýa-da hatyra günleri işlenendigi üçin töleg;

8.1.15.5. iş wagtyndan artyk işlenendigi üçin töleg;

8.1.15.6. işleri guramagyň wahta usulynda we Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen beýleki ýagdaýlarda iş wagtynyň kadaly dowamlylygyndan artyk işlenendigi bilen baglanyşykly berlen dynç günleriniň tölegi;

8.1.16. höweslendiriş häsiýetli tölegler:

8.1.16.1. kärleriň we wezipeleriň utgaşdyrylandygy üçin tarif stawkalaryna we aýlyk wezipe hakyna goşmaça tölegler we goşmaça haklar;

8.1.16.2. gulluk eden ýyllary üçin goşmaça haklar (gulluk eden ýyllary üçin ýyllyk hak-heşdekden başga);

8.1.16.3. olary tölenýän çeşmelerine garamazdan, ulgamlaryň häsiýeti bolan baýraklar we hak-heşdekler (natural baýraklaryň gymmatyny görkezmek bilen);

8.1.16.4. guramalaryň hünärli işçileriň, ýolbaşçylaryň, işgärleri taýýarlamak, gaýtadan taýýarlamak we hünär derejesini ýokarlandyrmak üçin çekilýän hünärmenleriň zähmetine hak tölemek;

8.1.17. sanaw düzüminde bolmadyk işgärleriň zähmetine hak tölemek (hak-heşdekler):

8.1.17.1. utgaşdyryp işlemek boýunça kabul edilen adamlaryň zähmetine hak tölemek;

8.1.17.2. guramanyň işgärleriniň sanaw düzüminde bolmadyk işgärlerine fiziki şahslar (fiziki şahs bolup durýan, ýuridik şahsy döretmedik hususy telekeçilerden başga) bilen baglaşylan raýat-hukuk häsiýetli şertnamalar boýunça ýerine ýetirilen işler üçin şol şertnama boýunça ýerine ýetirilen işleriň çykdajy sanawyndan we töleg resminamalaryndan ugur almak bilen hak tölemek;

8.1.17.3. sanaw düzüminde bolmadyk adamlaryň zähmetine hak tölemek (hak-heşdekler) (çap edilen işler, leksiýalar, terjimeler, makalalar, radio we telewideniýe boýunça çykyşlar, paýdarlar jemgyýetleriniň geňeşiň agzalaryna esaslandyryjylaryna we ş.m.)

8.1.18. 8.1.17 bentde görkezilen pul möçberleri sanaw düzümindäki işgärleriň iş haky gorunda hasaba alynmaýar.

8.2. İşlenmedik wagt üçin töleg:

8.2.1. Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda, işdäki ýörite arkesmeler üçin töleg;

8.2.2. rugsatlaryň tölegi (göwrelilik we çaga dogranlygy boýunça rugsatlary goşmazdan);

8.2.3. ýetginjekleriň ýeňillikli sagatlarynyň tölegi;

8.2.4. döwlet we jemgyýetçilik borçlaryny ýerine ýetirmäge çekilýän işgärleriň esasy iş ýeri boýunça saklanyp galýan iş haky;

8.2.5. oba hojalyk we beýleki işlere çekilýän işgärleriň esasy iş ýeri boýunça saklanyp galýan iş haky;

8.2.6. Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 187-nji maddasyna laýyklykda, lukmançylyk gözegçiliginden geçýän işgärleriň esasy iş ýeri boýunça saklanyp galýan iş haky;

8.2.7. işgärleriň hünärini ýokarlandyryş we gaýtadan taýýarlaýyş ulgamynda işden aýrylmak şerti bilen okaýan döwürlerinde işgärleriň esasy iş ýeri boýunça saklanyp galýan iş haky;

8.2.8. işgäriň günäsi bolmazdan boş durlan wagtyň tölegi, şeýle hem işgäriň onuň günäsi bolmazdan işden çetleşdirilen wagtyň tölegi;

8.2.9. iş hakyny bölekleyin saklap galmak bilen, edaranyň başlangyjy boýunça rugsatda bolýan işgärlere tölenýän pul möçberleri;

8.2.10. gözegçilikden geçýän, gan tabşyryan günleri we her gezek gan tabşyrandan soň berilýän dynç günü üçin donor işgärlere tölenýän töleg;

8.2.11. mejbury işlenmedik wagt üçin töleg;

8.2.12. işlenmedik wagt üçin tölegiň beýleki görnüşleri.

8.3. Birwagtlaýyn tölegler we höweslendirmeler:

8.3.1. olaryň tölenýän çeşmelerine garamazdan, birwagtlaýyn baýraklar (hak-heşdekler);

8.3.2. ýylyň jemleri boýunça hak-heşdekler, gulluk eden ýyllary (iş stažy) üçin hak-heşdekler;

8.3.3. işgär işden çykanda tölenilýän, peýdalanylmadyk her ýylky rugsatlaryň we birleşdirilen goşmaça rugsatlaryň pul bilen öwezini dolma;

8.3.4. görkezilen tölegleri göz önünde tutýan, kärdeşler arkalaşygy guramasy ýa-da işgärleriň başgy bir wekilçilikli edarasy bilen ylalaşylan degişli düzgünnama bolan ýagdaýynda beýleki birwagtlaýyn tölegler.

8.4. Iýmitiň we ýaşayyş jaýynyň tölegi:

8.4.1. Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda, ykdysady işiň aýry-áýry görnüşleriniň işgärlerine mugt berilýän iýmitiň we azyk önümleriniň gymmaty;

8.4.2. gurama tarapyndan işgärleri doly ýa-da bölekleyin naharlamak üçin pul ýa-da natural görnüşdäki tölegler

(Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulandakydan artyk), şol sanda naharhanalarda talonlar görnüşindäki töleg;

8.4.3. ykdysady işiň aýry-aýry görnüşleriniň işgärlerine mugt berilýän (Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda) ýaşaýyş jaýynyň we jemagat hyzmatlarynyň gymmaty ýa-da olaryň mugt berilmändigi üçin öwezini dolmalar;

8.4.4. işgärleriň ýaşaýyş jaýlary (öý tölegi, umumy ýaşaýyş jaýyndaky ýer) we jemagat hyzmatlarynyň tölegi boýunça çykdaýylarynyň öwezini dolmak tertibinde gurama tarapyndan tölenýän pul möçberleri (Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulandakydan artyk).

8.5. Durmuş häsiýetli tölegler:

8.5.1. Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulan, 62 ýaşy dolan işgärlere birwagtlaýyn pul tölegleri (Akgoýun toýy), 8-nji mart halkara zenanlar güni mynasybetli pul sowgatlary;

8.5.2. döwlet sylaglary we hormatly atlar üçin goşmaça tölegler.

9. Kärhananyň iş haky gaznasynda hasaba alynmaýan çykdaýylary

9.1. Kärhanalaryň işgärleriň ýaşaýyş jaýlary üçin çykdaýylary şulary öz içine alýar:

9.1.1. guramanyň balansynda durýan ýa-da paýly gatnaşmak şertlerinde saklanýan ýaşaýş jaý goruny saklamak boýunça harajatlar (jaýlara, enjamlara ýa-da ýere düýpli goýumlary goşup), döwlet edaralaryndan alnan subdiýalary, salgyt ýeňilliklerini aýyrmak bilen;

9.1.2. işgärlere ýaşaýyş jaýyny gurmak, satyn almak, ýaşaýyş şertlerini gowulandyrmak üçin berilýän maddy kömek, subsidiýalar, işgärlere şu maksatlar üçin berlen karzlary üzmek üçin çykdaýylar we beýlekiler;

9.1.3. işgärleriň eýeçiligine berlen ýaşaýyş jaýynyň bahasy;

9.1.4. kärhana tarapyndan işgäre satylan öýüň bazar bahasy bilen işgär tarapyndan tölenen pul möçberiniň arasyndaky tapawut;

9.1.5. işgärleri ýaşaýyş jaý bilen üpjün etmek boýunça beýleki çykdaýylar.

9.2. Medeni-aň-bilim we beýleki çäreleri geçirmek üçin harajatlar şulary öz içine alýar:

9.2.1. medeni-köpçülikleýin, bedenterbiýe we sport çärelerini geçirmek üçin jaýyň kärende tölegi (hünär okuwyny goşmazdan);

9.2.2. gazetlere, žurnallara ýazylmak üçin töleg, işgäriň şahsy maksatlary üçin aragatnaşyk hyzmatlarynyň tölegi;

9.2.3. guramanyň serişdeleriniň hasabyna işgärleriň çagalary üçin tomaşa çärelerine petekleriň we sowgatlaryň bahasy;

9.2.4. kärhananyň balansynda durýan ýa-da paý görnüşinde gatnaşmak tertibinde maliýeleşdirilýän naharhanalary, kitaphanalary, klublary, sport desgalaryny, mekdebe çenli çagalar edaralaryny saklamak üçin harajatlar, döwlet edaralaryndan alnan subsidiýalary we salgyt ýeňilliklerini aýyrmak bilen;

9.2.5. işgärlere we olaryň maşgala agzalaryna gezelenç ýollamanama, syýahat üçin töleg, guramanyň serişdeleriniň hasabyna sport seksiyalarynda meşgullanmak üçin töleg;

9.2.6. kärhananyň dynç alyş agşamlaryny, diskotekalary, spektakllary, konsertleri, leksiýalary, çekeleşmeleri, ylym we sungat işgärleri bilen duşuşyklary, sport çärelerini geçirmek üçin harajatlary;

9.2.7. kärhananyň teatr geýimlerini, sport geýimlerini, sport abzallaryny satyn almak üçin harajatlar ýa-da olary kireýine almak üçin harajatlary;

9.2.8. gurnaklary, gysga möhletleýin okuwlary, studiýalary, klublary, fakultetleri çeper höwesjeňleriň önümleriniň sergisi-satuwlaryny, ýarmarkalary, çagalar oýnar ýaly otaglary guramak boýunça harajatlar;

9.2.9. işgärlere medeni-durmuş hyzmatlaryny etmek üçin beýleki harajatlar.

9.3. İşgärleri taýýarlamak we gaýtadan taýýarlamak boýunça çykadjylar şulary öz içine alýar:

9.3.1. kärhananyň balansynda durýan ýa-da paý görnüşinde gatnaşmak tertibinde maliýeleşdirilýän okuw binalaryny we jaýlaryny saklamak üçin harajatlar, döwlet edaralaryndan alnan subsidiýalary we salgyt ýeňilligini aýyrmak bilen;

9.3.2. döwlet akkreditasiýasyny alan kärhana bilen bilim edarasynyň arasynda baglaşylan (döwlet ygtyýarnamasy bar bolan) şertnamalaryň esasynda önümçilik zerurlygy bilen baglylykda bilim edaralarynda okaýan işgärleri taýýarlamak we gaýtadan taýýarlamak üçin harajatlar (talyp haklaryny goşmak bilen);

9.3.3. hünär okuwy üçin okuwçy şertnamasy boýunça talyp haky;

9.3.4. okaýan işgärleriň bilim edarasynyň ýerleşýän ýerine barmak we gaýtmak üçin ýol kireýiniň tölegi;

9.3.5. ýokary we orta hünärment mekdeplerini tamamlan ýaş hünärmenlere işe başlamazlaryndan öň olaryň alýan aýlyk talyp hakynyň möçberinde kärhanalar taapyndan tölenýän rugsadyň tölegi;

9.3.6. kärhanada önümçilik tejribesini geçýän talyplara talyp hakyny tölemek boýunça çykadjylar;

9.3.7. önümçilikden aýrylmak şerti bilen hünär derejesini ýokarlandyrmak üçin ugradylan işgärleriň iş haky pullary (Türkmenistanyň Prezidentiniň ýanyndaky Döwlet gullugy akademiýasynyň diňleýjilerini goşmak bilen);

9.3.8. sanly ykdysadyýet boýunça işgärleri taýýarlamak we gaýtadan taýýarlamak boýunça kärhananyň harajatlary;

9.3.9. işgärleri taýýarlamak we gaýtadan taýýarlamak boýunça beýleki harajatlar.

9.4. Kärhananyň serişdeleriniň hasabyna kömek pullary we öwezini doluş häsiýetli tölegler şulary öz içine alýar:

9.4.1. zähmet şertnamasy bes edilende işden çykylanda berilýän kömek pullary we edaranyň ýapylmagy, işgärleriň sanynyň ýa-da iş ornunyň kemelmegi bilen baglylykda işden boşadylan işgärlere işe ýerleşýän döwründe hasaplanyp ýazylan pul möçberler;

9.4.1.1. Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 54-nji maddasynda göz önünde tutulan, işden çykylanda berilýän kömek puly;

9.4.1.2. kärhananyň ýatyrylmagy, onuň üýtgedip guralmagy, işgärler düzüminiň we işgär sanynyň kemeldilmegi bilen bagly işgär bilen baglaşylan zähmet şertnamasynyň ýatyrylan halatynda işe durulýan döwürde (iki aýdan köp däl) işgärleriň iş haky;

9.4.2. wagtlaýyn zähmete ukypsyzlyk bilen bagly, göwrelilik we çaga dogranlygy boýunça döwlet kömek pullary, önümçilikde bolan betbagtçylykly ýagdaýyň netijesinde zähmet şikesini alandygy sebäpli hünärli zähmet çekmek ukybyny ýitiren derejesine baglylykda çykdaýjalaryň öwezini dolmak we zähmet hakynyň ýa-da onuň degişli böleginiň möçberinde her aýdaky pul möçberleri;

9.4.3. önümçilikde bolan betbagtçylykly hadysanyň netijesinde işgäriň merhum bolmagy bilen bagly ýetirilen zyýanyň öwezini dolmagyň pul möçberi;

9.4.4. maşgala ýagdaýy sebäpli işgärlere olaryň öz arzasy boýunça berlen maddy kömek, mysal üçin, dermanlar, adam jaýlamak üçin we ş.m;

9.4.5. işgärlere edilýän hyzmatlar üçin saglygy goraýyş edaralaryna tölegler boýunça harajatlar;

9.4.6. işgärlere we olaryň maşgala agzalaryna guramanyň serişdeleriniň hasabyna saglygyny bejertmek, dynç almak üçin ýollanmalara töleg, şypahana saglygy bejertmek üçin öwezini dolumagyň pul möçberi;

9.4.7. kärhananyň balansyndan durýan ýa-da paýly gatnaşmak tertibinde maliýelşdirilýän lukmançylyk nokatlaryny, profilaktorileri, dynç alyş öýlerini saklamak üçin harajatlar (ulanyş tutumyny goşup), döwlet edaralaryndan alnan subsidiýalary we salgyt ýeňilligini aýyrmak bilen;

9.4.8. kesel bejeriş-öňüni alyş edaralary üçin dermanlary satyn almak üçin harajatlar;

9.4.9. saglyk toparlaryna abonement tölegi, protez goýmak boýunça çykdaýlara töleg we şoňa meňzeş beýleki harajatlar;

9.4.10. kärhananyň işgärleri durmuş taýdan goramak üçin beýleki harajatlary;

9.4.11. öwezini dolma häsiýetli tölegler:

9.4.11.1. wahta usuly bilen işleri ýerine ýetirýän işgärlere wahtanyň döwründe işleriň geçirilýän ýerlerinde bolmagyň her bir senenama güni üçin, şeýle hem iş berijiniň ýerleşýän ýerinden (ýygnyň nokadyndan) işleriň ýerine ýetirilýän ýerine çenli we gaýdyşyn ýolda bolnan hakyky günler üçin Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 287-nji maddasyna laýyklykda gije-gündizlik çykdaýlaryň ýerine tölenýän goşmaça haklar;

9.4.11.2. işleriň göçme we (ýa-da) gatnama häsiýeti üçin iş hakyna goşmaça töleg;

9.4.11.3. gurnama, sazlama we gurluşyk işlerini ýerine ýetirmek üçin iş saparyna ugradylan işgärlere işleriň geçirilýän ýerinde bolan her senenama güni üçin tölenýän goşmaça haklar;

9.4.11.4. meýdan üpjünçiligi;

9.4.11.5. beýleki ýerlere işe geçirmek, ugratmak we işe kabul etmek bilen baglanyşykly çykdaýlaryň öwezini dolmak;

9.4.11.6. şahsy awtomobilleriň gulluk maksatlarynda kanunçylykda bellenen kadalaryň we şondan ýokary çäklerinde peýdalanylandygy üçin öwezini dolmalar;

9.5. Gulluk iş saparlary bilen baglanyşykly kanunçylykda bellenen kadalaryň çäklerinde we şondan artyk çykdaýlar.

9.6. Berlen ýörite egin-başyň, ýörite aýakgabyň we beýleki özbaşdak we kollektiwleýin gorag serişdeleriniň, ýuwup aýryjy we (ýa-da) zyýansyzlandyryjy serişdeleriň, bejeriş-öňüni alyş iýmitiniň, süýdün we beýleki deň ähmiýetli azyk önümleriniň, gazly we duzlanan suwuň, çäýiň bahasy ýa-da olaryň iş beriji tarapyndan berilmedik halatynda işgärleriň özleriniň ýörite egin-başy, ýörite aýakgaby we beýleki özbaşdak gorag serişdeleriniň satyn alandyklary üçin olaryň çykdaýlarynyň öwezini dolmak.

9.7. Mugt berlen, şahsy peýdalanyşda galýan bir biçüwli egin-başlaryň, resmi geýimiň bahasy ýa-da olary arzanlandylan bahadan satmak bilen bagly ýeňillikleriň pul möçberi.

9.8. İşgärler tarapyndan zähmet kollektiwiniň agzalarynyň paýnamalary we goýumlary boýunça we kärhanalarynyň emlägine

hasaplanyp ýazylan, tölenmäge degişli pul möçberleri görnüşindäki girdejiler (diwidendler, göterimler).

9.9. Ylmy işleri, edebiýat we sungat eserlerini döretmek we peýdalanmak üçin şertnamalar boýunça tölenýän awtorlyk galam haklary, şeýle hem açyşlaryň, oýlap tapyşlaryň we senagat nusgalarynyň awtorlaryna tölenýän hak-heşdekler.

9.10. Köpçülikleýin şertnamada (ylalaşykda) göz önünde tutulan birwagtlaýyn tölegler, hak-heşdekler (işgär pensiýa çykanda, baýramçylyk seneleri bilen bagly, işgärlere sowgatlaryň tölegi we beýlekiler).

9.11. Wekilçilik çykadjylar.

9.12. Hökümetiň kararyna laýyklykda kärhanada gulluklaryny geçýän möhletli gulluk edýän harby gullukçylary saklamak üçin çykadjylar (pul üpjünçiligini goşmak bilen).

9.13. Halkara ýa-da daşary ýurtlaryň täjirçilik däl guramalary tarapyndan berlen grantlar görnüşinde alnan pul möçberleri.

9.14. Iş ýerine gidip-gelmek üçin ýol resminamalarynyň bahasyny tölemek.

9.15. İşgärleriň we olaryň maşgala agzalarynyň ýol kireýleri üçin çykadjylaryň tölegi (doly ýa-da bölekleýin).

9.16. Zähmet işini amala aşyrmaga rugsat alan daşary ýurt raýatlaryna wizalary resmileşdirmek üçin harajatlar, Türkmenistanda zähmet işini amala aşyrmaga daşary ýurt raýatlaryny çekmäge rugsat üçin töleg, sebitleýin we ýerli ýygymlar.

Goşundy

1-nji mysal. Kärhanada 5 günlük iş hepdesi. Aýyň 1-nden 5-i aralygyndaky döwürde işgärleriň sanaw boýunça ortaça sany 121 adama deň bolupdyr, aýyň 5-nden 2 adam işden çykypdyr, aýyň 8-ne 6 adam işden çykypdyr, 15-ne 3 adam işe kabul edilipdir we aýyň 23-ne goşmaça 2 adam işe alnypdyr.

Aýyň gunleri	Sanaw boýunça işgärleriň sany	Aýyň günleri	Sanaw boýunça işgärleriň sany
1	121	17	116
2	121	18	116
3	121	19	116
4	121	20 (şende)	116
5	121	21 (ýekşenbe)	116
6 (şende)	119	22	116
7 (ýekşenbe)	119	23	118
8	119	24	118
9	113	25	118
10	113	26	118
11	113	27 (şende)	118
12	113	28 (ýekşenbe)	118
13 (şende)	113	29	118
14 (ýekşenbe)	113	30	118
15	116	31	118
16	116	Jemi: 31 gün	3 630

Düzüm sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany bir aýda $3\,630:31=117,10$ adama deňdir.

2-nji mysal. Kärhanada aýyň 11-nden 5 günlük iş hepdesi bilen döredilipdir. Aýyň 11-den 22-si aralygynda işgärleriň sanaw boýunça ortaça sany her günde 45 adama deň bolupdyr, aýyň 24-nden 13 adam işe kabul edilipdir we aýyň 29-na goşmaça 12 adam işe alnypdyr.

Aýyň gunleri	Sanaw boýunça işgärleriň sany	Aýyň günleri	Sanaw boýunça işgärleriň sany
1	-	17	45
2	-	18	45
3	-	19	45
4	-	20 (şende)	45
5	-	21 (ýekşenbe)	45
6 (şende)	-	22	45
7 (ýekşenbe)	-	23	45
8	-	24	58
9	-	25	58
10	-	26	58
11	45	27 (şende)	58
12	45	28 (ýekşenbe)	58
13 (şende)	45	29	70
14 (ýekşenbe)	45	30	70
15	45	31	70
16	45	Jemi: 31 gün	1 085

Düzüm sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany bir aýda $1\,085:31=35$ adama deňdir.

3-nji mysal. Kärhananyň sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany ýanwar – 620 adama, fewralda – 640 adama, martda – 690 adama deň bolupdyr.

Aýlar	Sanaw boýunça işgärleriň sany
Ýanwar	620
Fewral	640
Mart	690
1-nji çäryek boýunça jemi	1 950

Sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany çäryekde ortaça 650 deň bolupdyr $(620+640+690):3$.

4-nji mysal. Kärhana özüniň ykdysady işine fewral aýynda başlapdyr we onuň sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany fewralda – 640 adam, martda – 690 adam bolupdyr

Aýlar	Sanaw boýunça işgärleriň sany
Ýanwar	-
Fewral	640
Mart	690
1-nji çärýek boýunça jemi	1 330

Sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany çärýekde ortaça 443,33 adama deň bolupdyr (640+690): 3.

5-nji mysal. Kärhananyň sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany aýlar boýunça şu möçberlere deňdir:

Aýlar	Sanaw boýunça işgärleriň sany	Aýlar	Sanaw boýunça işgärleriň sany
Ýanwar	500	Iýul	560
Fewral	496	Awgust	570
Mart	500	Sentýabr	565
Aprel	515	Oktýabr	570
Maý	530	Noýabr	580
Iýun	518	Dekabr	600
		Ýyl boýunça jemi	6 504

Sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany ýanwar-iýun aýlarynda ortaça 509,83 adama deň bolupdyr 3 059:6.

Sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany ýanwar-awgust aýlarynda ortaça 523,63 adama deň bolupdyr 4 189:8.

6-njy mysal. Kärhananyň sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany aýlar boýunça şu möçberlere deňdir:

Aýlar	Sanaw boýunça işgärleriň sany	Aýlar	Sanaw boýunça işgärleriň sany
Ýanwar	500	Iýul	560
Fewral	496	Awgust	570
Mart	500	Sentyabr	565
Aprel	515	Oktýabr	570
Maý	530	Noýabr	580
Iýun	518	Dekabr	600
		Ýyl boýunça jemi	6 504

Sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany bir ýylda ortaça 542 adama deň bolupdyr 6 504:12.

7-nji mysal. Kärhana öz işine maý aýynda başlapdyr we onuň sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany aýlar boýunça şu möçberlere deňdir:

Aýlar	Sanaw boýunça işgärleriň sany	Aýlar	Sanaw boýunça işgärleriň sany
Ýanwar	-	Iýul	560
Fewral	-	Awgust	570
Mart	-	Sentyabr	565
Aprel	-	Oktýabr	570
Maý	530	Noýabr	580
Iýun	518	Dekabr	600
		Ýyl boýunça jemi	4 493

Sanaw boýunça işgärleriň ortaça sany bir ýylda ortaça 374,42 adama deň bolupdyr 4 493:12.

8-nji mysal. İşgärleriň sanaw boýunça sanynyň, ortaça zähmet hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sanynyň we bir aýda işlenen adam-sagatlaryň mukdarynyň hasaplamasy.

Işgäriň F.A.A.a	Bir aýda işlenen adam-sagatlaryň jemi sany
Atabaýew M.	0
Akgaýew T.	152
Ataýew B.	136
Amanowa M.	112
Durdyýewa B.	176
Myradow D.	176
Orazow D.	40
Rahmanow U.	80
Rejepowa J.	88
Çaryýew A.	176
Ýusupowa L.	0
Bir aýda jemi	1 136

Kärhananyň işgärleri tarapyndan bir aýda işlenen adam-sagatlaryň jemi mukdary 1136 adam-sagat

Sene	Işgärleriň sanaw boýunça sany	Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sany	Sene	Işgärleriň sanaw boýunça sany	Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sany
1	10	8,5	16	9	6,5
2	10	8,5	17	10	7,5
3	10	8,5	18	10	7,5
4	10	8,5	19	10	7,5
5	10	8,5	20	10	8,5
6	9	7,5	21	10	8,5
7	9	7,5	22	10	8,5
8	9	7,5	23	10	8,5
9	9	7,5	24	10	6,5
10	9	6,5	25	10	6,5
11	9	6,5	26	10	6,5
12	9	6,5	27	10	7,5
13	9	6,5	28	10	7,5
14	9	6,5	29	10	7,5
15	9	6,5	30	10	7,5
Bir aýda işgärleriň sanaw boýunça jemi sany				289	X
Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän jemi hakyky işgär sany				X	224

Bir aýda işgärleriň sanaw boýunça ortaça sany 9,63 adama deň boldy, 289:30

Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sany bir aýda ortaça 7,47 adama deň boldy, 224:30.

9-njy goşunda. Kärhananyň işgärleriniň ortaça iş hakynyň (bir aýda) hasaplamasy:

Bir aýda sanaw boýunça iş haky gaznasy 14,58 müň manada, ortaça iş hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sany 7,47 adama deň boldy.

$$\frac{\text{Işgärleriň iş haky gaznasy – Sanaw düzüminde bolmadyk iş haky gaznasy– durmuş häsiýetli tölegler, müň manat}}{\text{Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sany, adam}} * 1000 = \text{Bir aýda kärhananyň işgärleriniň ortaça iş haky, manat}$$

$$14,58 \text{ müň manat: } 7,47 * 1000 = 1\,951,81 \text{ manat}$$

Bir aýda şu kärhananyň bir işgäriniň ortaça zähmet haky 1 951 manat 81 teňňä deň boldy

Kärhananyň işgäriniň ortaça aýlyk iş hakynyň hasaplamasy (döwürde):

$$\frac{\text{Işgärleriň iş haky gaznasy – Sanaw düzüminde bolmadyk iş haky gaznasy– durmuş häsiýetli tölegler, müň manat}}{\text{Ortaça iş hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sany, adam}} : \text{aýlaryň sany} * 1000 = \text{Döwürde kärhananyň işgärleriniň ortaça aýlyk iş haky, manat}$$

Ýanwar-fewral aýlarynda sanaw boýunça iş haky gaznasy 29,79 müň manada, ortaça iş hakyny hasaplamak üçin kabul edilýän hakyky işgär sany 7,57 adama deň boldy.

$$29,79 \text{ müň manat : } 7,57 : 2 * 1000 = 1\,967,64 \text{ manat}$$

Ýanwar-fewral aýlarynda şu kärhananyň bir işgäriniň ortaça aýlyk zähmet haky 1 967 manat 64 teňňä deň boldy